

Konu: **Ruhsal İnsan**

Yazı: **76**

Aziz Mahmud Hüdai

Doç. Dr. **Haluk BERKMEN**

Ankara'nın güney sınırında yer alan Şereflikoçhisar ilçesinde doğmuş olan **Aziz Mahmud Hüdayi** (1541 – 1628), genç yaşta İstanbul'a gelir. İstanbul'da Küçükayasofya medresesinde devrin âlimlerinden **Nâzırzade Ramazan Efendi**'den dersler alır (1). Nâzırzade 1573 yılında Bursa'ya kadı olarak tayin olunca Mahmut efendiyi de birlikte götürür. Mahmud efendi Bursa'nın Ferhadiye medresesinde müderris olarak ve Câmî-i Atik mahkemesinde naib olarak göreve başlar. *Müderris*, ders veren hocaya ve *naib*, mahkemede hâkimden sonra yetkili olan ikinci kişiye denir. Nâzırzade Ramazan Efendi 1576 yılında vefat edince Mahmud Efendi yerine kadı olarak tayin olur.

Bu arada tasavvufa olan meyli ve gönlündeki ilahi aşkın etkisiyle Bursa'nın mürşitlerinden **Muhammed Muhiddin Üftade**'nin sohbetlerine devam etmeye başlar. Maneviyatı maddiyattan üstün tutan Mahmud Efendi, "gam ve bela" mesleği olarak kabul ettiği müderrislik ve naiblik görevlerinden kısa sürede ayrılır ve tüm mal-mülkünü fakirlere dağıtır. Bu arada Üftade hazretlerinin isteği üzerine ve nefsinin arıtmak amacıyla, bir kestane sopası üzerine astığı ciğerleri Bursa'nın merkezi semtlerinde satmaya başlar. Üç yıl gibi kısa bir sürede üstadının yolunda ilerleyerek manevi eğitimini tamamlar ve irşada yetkili kılınır.

Hüdai adı kendisine Üftade hazretleri tarafından verilince, şiirlerinde Hüdai mahlasını kullanmaya başlar. İnsanların hırs ve hasedini sorguladığı şu şiiri bir bilgelik örneğidir.

**Hakk'ı koyup, bâtıla meyl ü muhabbet neden?
Tâbi-i şeytân olup fitne vü şirret neden?**

Hakk yolunu terk edip boş ve çürük olana duyulan bu sevgi neden?
Şeytana uyup ortalığı karıştırmak ve kötülük yapmak neden?

**Râh-ı salâha gidüp sulh u sülûk ehli ol
Nefse uyup herkese hiddet ü şiddet neden?**

Rah-ı salâh: Barış yolu, **Sülûk:** Dervişin ve Sufi kişinin yolu.

**Bir kapının kulları bir erin oğulları
Birbirini şer sanıp buğz-u adâvet neden?**

Buğz-u adavet: Düşmanlık ve kin duygusu.

**Kân-ı cihânın kişi malını cem eylese
Bir gün olur kor gider bu hile haset neden?**

Kişi dünyanın tüm maddi kaynaklarını toplasa dahi,
bir gün terk edeceğine göre bu hile ve haset neden?

**Devlet-i dünyâ-yı dîn bir kuru sivâ iken
Kâniye mağrûr olup ziynet ü şöhret neden?**

Devlet ve dünya basit bir görüntü iken, kandırıcı
sözlere aldanıp süs ve şöhret düşkünlüğü neden?

**Mülk-i Süleymân-ile taht-ı İskender kanı?
Bildin ise bunları fânîye rağbet neden?**

Hız. Süleyman'ın malları ve İskender'in tahtı nerde?
Bunu bildiğin halde sonlu olanlara merakın neden?

**Aç gözünü imdi gel nûr-i basîretle bak
Meslek-i hayrı koyup şerr'e azîmet neden?**

Gözünü aç ve gönül gözüyle tüm var olanlara bak.
İyilik yapmayı terk edip kötülük yoluna girmek neden?

**Aklını der başına dinle Hüdâî'yi gel
Hakk sözü gûş ede-gör böyle sefâhat neden?**

Aklını başına topla, gel Hüdâî'yi dinle.
Hakk sözüne kulak ver, bu düşüncesizce müsriflik neden?

Mahmud Hüdai 1589 yılında Üsküdar'da bir yer satın alır ve dergâhının inşaatına başlar. Bu arada Fatih Camiinde dört yıl boyunca görev yapar. **Aziz** ismi de kendisine İstanbul'da verilir. 1594 yılında dergâh tamamlanınca her kademedeki insanlar onu dinlemeye gelir. Tasavvufa meraklı ve şair olan padişah **IIIcü Murat** (1546 – 1595) Aziz Mahmud Hüdâî'yi sık sık ziyaret eder ve ona büyük saygı gösterir. 1609 yılında Sultanahmet camii'nin temelini padişah **Ici Ahmet** ile birlikte atar. **IVcü Murad**'a saltanat kılıcını da kuşatan odur.

Aziz Mahmud Hüdai 87 yaşında Üsküdar'da Hakk'a yürür ve kendi yaptırdığı türbeye defnedilir (2). Türbede kendi sandukasının yanında oğullarına, kızlarına ve torunlarına ait 12 sanduka bulunmaktadır. Bugün dahi bu türbeye akın akın ziyaretçi gelmektedir.

Kaynaklar:

(1) **Tacettin Veli Ankaravi**, Abdülkerim Erdoğan, sayfa 44, Reyhan Yayınları, 2010 Ankara.

(2) **Aziz Mahmud Hüdai**, Kâmil Yılmaz, Erkam Yayınları, sayfa 107, 1999, İstanbul.